

Емпіричне дослідження стану готовності майбутнього менеджера освітнього закладу до самопроекування

Дін Юйцзін¹

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна
E-mail: 285338169@qq.com

У статті розкрито сутність і структуру акмеологічного експерименту та наведено результати емпіричного дослідження готовності майбутнього менеджера освітнього закладу до професійного самопроекування та подальшої самореалізації. У процесі емпіричного дослідження розроблено анкету для визначення ступеня готовності менеджера освіти до самопроекування, дібрано склад контрольної та експериментальної груп, проведено анкетування респондентів: результати експерименту було оброблено, на підставі чого підготовлено організаційно-методичні рекомендації щодо формування готовності майбутнього менеджера освіти до самопроекування.

Для розвитку готовності менеджера освітнього закладу до професійного самопроекування розроблено спеціальний курс «Самопроекування як спосіб розвитку професійної компетентності менеджера освіти», який апробовано в освітньому процесі підготовки здобувачів вищої освіти за магістерським рівнем за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом». Спецкурс пройшов апробацію під час акмеологічного експерименту. Основним результатом опанування спецкурсу є сформованість умінь використовувати механізм самопроекування задля розвитку професійної компетентності майбутнього менеджера освіти; здійснювати індивідуальне планування розвитку професійної компетентності майбутнього менеджера освіти у вигляді індивідуальної траєкторії саморозвитку та самовдосконалення.

Результати акмеологічного експерименту засвідчили суттєве підвищення стану готовності майбутніх менеджерів освітніх закладів до самопроекування у членів експериментальної групи.

На підставі здійсненого експериментального дослідження сформульовано організаційно-методичні рекомендації щодо розвитку готовності майбутніх менеджерів освіти до професійного самопроекування та самореалізації.

Ключові слова: акмеологічний експеримент, готовність, емпіричне дослідження, менеджер освітнього закладу, самопроекування.

Вступ. Менеджер освітнього закладу у своєму професійному та особистісному житті невпинно прагне самореалізуватися через самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення, самокорекцію, самоорганізацію і самореорганізацію. Одним із дієвих методичних інструментів на цьому шляху є самопроекування.

Аналіз наукових напрацювань у галузях психології та педагогіки, акмеології менеджменту та педагогічної акмеології (Березняк Є., Бондар В., Ващенко Л., Галус О., Гриньова М., Даниленко Л., Дмитренко Г., Калініна Л., Коломінський Н., Конаржевський Ю., Кремень В., Кузьміна Н., Луговий В., Лукіна Т., Максимова В., Мармаза О, Маслов В., Олійник В., Пікельна В., Сисоєва С., Сухомлинський В., Хриков Є. та ін.) свідчить про те, що вони стосуються дієвих керівників освітніх закладів. Про формування готовності до самопроекування у майбутніх менеджерів закладів освіти у таких дослідженнях не йдеться.

Мета дослідження. Здійснити емпіричне дослідження готовності майбутнього менеджера закладу освіти до самопроекування у своїй професійній діяльності.

Для з'ясування особливостей стану готовності дієвих і майбутніх менеджерів освіти до самопроекування використовувались такі емпіричні методи: спостереження (польове, спостереження в умовах діяльності, приховане) та самоспостереження; опитування у формі бесіди, інтерв'ю (псевдобесіди), анкетування.

¹ аспірантка кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

У процесі емпіричного дослідження було вирішено такі завдання:

- розробити анкету для визначення ступеню готовності менеджера освіти до самопроекування;
- підібрати склад контрольної та експериментальної груп;
- провести анкетування респондентів;
- обробити результати експерименту;
- розробити організаційно-методичні рекомендації щодо формування готовності майбутнього менеджера освіти до самопроекування.

Виклад основного матеріалу. Для початкового анкетування використовувалась авторська анкета, за допомогою якої було опитано 138 респондентів. В опитуванні взяли участь менеджери освітніх закладів Одеської та Хмельницької областей, здобувачі вищої освіти – майбутні менеджери освіти (Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Хмельницький національний університет, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Київський університет імені Бориса Грінченка, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка). Опитування здійснювалося протягом вересня 2017 р. – червня 2018 р.

До складу респондентів входили: 76 дієвих менеджерів освітніх закладів і 62 здобувача вищої освіти (вони навчались за освітньою програмою «Управління навчальним закладом»).

Серед дієвих представників керівного складу закладів освіти було: 26 чоловіків (34,21 %) і 50 жінок (65,79 %). Розподіл респондентів за віком мав такий вигляд: до 35 років – 21 особа: 10 осіб чоловічої статі (13,16 %) і 11 осіб жіночої статі (14,47 %); 36-45 років – 37 осіб: (16 осіб чоловічої статі (21,05 %) і 21 особа жіночої статі (27,63 %); 46-60 років: 10 осіб: 4 особи чоловічої статі (5,26 %) і 6 осіб жіночої статі (7,89 %); більше 61 року: 8 осіб: 3 особи чоловічої статі (3,95 %) і 5 осіб жіночої статі (6,59 %).

Аналіз результатів здійсненого нами анкетування дав можливість дійти висновку, що для менеджерів освітніх закладів важливим є саморозвиток та самовдосконалення, не виключається також можливість (і бажаність) кар'єрного зростання. Відповідаючи на запитання анкети 20 % респондентів, що для них важливими шляхами і формами формування професійно важливих якостей сучасного менеджера освіти є організовані форми навчання (відвідування тренінгів, семінарів, практичних занять), а також навчання в системі підвищення кваліфікації. Проте частина респондентів (біля 27 %) обрали самопроекування з наступною самореалізацією.

43 % респондентів зазначили, що для менеджера освіти необхідна стандартизована програма професійного розвитку, проте більшість із них підкреслили, що така програма має бути адаптована для конкретного менеджера освіти. Відповідаючи на 5-те запитання анкети приблизно 15 % респондентів зазначили, що їм така програма не потрібна, вони самі знають, що їм робити.

На 6-те запитання анкети щодо обов'язковості професійного самовдосконалення для менеджера освітнього закладу майже всі респонденти (86 %) відповіли ствердно, проте частина з них зазначила, що це слід робити доки менеджер не набуде достатнього професійного досвіду, а частина – якщо цього потребуватиме посада.

Щодо обов'язковості проектування кар'єрного зростання (самопроекування) практично всі респонденти обрали стверджувальні відповіді.

Проте не всі представники різних керівних ланок закладів освіти погоджуються з тим, щоб їм розробили програму особистісно-професійного розвитку.

Для подальшого емпіричного дослідження готовності майбутнього менеджера освітнього закладу до професійного самопроекування розроблено спеціальний курс «Самопроекування як спосіб розвитку професійної компетентності менеджера освіти», який апробовано в освітньому процесі підготовки здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом».

Метою вивчення дисципліни «Самопроекування як спосіб розвитку професійної компетентності менеджера освіти» є засвоєння теоретичних знань і практичних умінь у сфері дослідження управлінської діяльності, особливостями діяльності сучасного керівника закладу освіти та відпрацювання умінь використовувати механізм самопроекування в процесі формування його професійної компетентності. Завдання вивчення дисципліни – ознайомити майбутніх керівників закладу освіти з методологічними засадами акмеології та синергетичної акмеології, ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями самопроекування професійної компетентності менеджера освіти, відпрацювання умінь розробляти акмеограму та особистісно-професійну траєкторію компетентнісного розвитку майбутнього менеджера освіти в рамках акмеологічної технології.

Програмними результатами вивчення спецкурсу «Самопроєктування як спосіб розвитку професійної компетентності менеджера освіти» є: *знання* здобувачами загальної характеристики управлінської діяльності взагалі та професійно-управлінської діяльності менеджера закладу освіти, зокрема; знання акмеологічної та акмесинергетичної теорії щодо сутності самопроєктування взагалі та акмесинергетичних особливостей використання самопроєктування як засобу розвитку професійної компетентності менеджера освіти; *уміння* використовувати механізм самопроєктування задля розвитку професійної компетентності менеджера освіти; здійснювати індивідуальне планування розвитку професійної компетентності менеджера освіти у вигляді індивідуальної траєкторії саморозвитку та самовдосконалення.

В експерименті взяли участь 62 респондента, які були розподілені між двома групами (контрольна група – 30 осіб, експериментальна група – 32 особи).

Заняття у студентів контрольної групи проводились за традиційною схемою. А в експериментальній групі досить багато часу приділялось тренінговим заняттям, роботі з кейс-завданнями, використовувалось дуальне навчання. Також у факультативній частині робочого плану здобувачі опановували авторський спецкурс «Самопроєктування як спосіб розвитку професійної компетентності менеджера освіти».

Зазначений спецкурс передбачав 4 кредити навчального часу (120 год.). На лекційних заняттях висвітлювались питання акмеологічних засад професійного самопроєктування, сутності акмеологічної технології професійно-педагогічного самопроєктування майбутніх менеджерів освіти. Практичні заняття проводились у формі ділових і рольових ігор, акмеологічних тренінгів, кейс-стаді, інтерактивного семінару тощо. На практичних заняттях відпрацьовувались уміння аналізувати проблемні ситуації, створювати професійний автопортрет учасника з використанням SWOT-аналізу, розробки авторської акмеограми та прогнозування формування готовності майбутніх менеджерів освіти до професійного самопроєктування.

Для підтвердження теоретичних висновків щодо необхідності та особливостей реалізації акмесинергетичного самопроєктування майбутнього менеджера освітнього закладу ми використовували акмеологічний експеримент (Гладкова, Пожарський, 2007: 320).

Незалежними змінними, які цілеспрямовано вводили в акмеологічний експеримент для впливу на досягнення в результаті самопроєктування високих професійних результатів, були: чинники зовнішнього середовища; внутрішні чинники стимулювання професійного самопроєктування та саморозвитку (мотивація професійного самопроєктування та саморозвитку, адекватна професійна самооцінка, високий рівень саморегуляції, витримка, відповідальність, незалежність мислення та прийняття управлінського рішення тощо); акмеологічне забезпечення та акмеологічний супровід, що забезпечували продуктивні процеси професійного самопроєктування та самореалізацію запрограмованого; індивідуальні траєкторії особистісно-професійного самовдосконалення менеджера освітнього закладу та самореалізації на шляху досягнення вершин (Акме) тощо (Гладкова, 2013: 350; Гладкова, Пожарський, 2019: 206).

На підготовчому етапі акмеологічного експерименту здійснювалась підготовка документів для проведення першого констатувального етапу акмеологічного експерименту.

На констатувальному (діагностичному) етапі здійснювалось: анкетування, інтерв'ювання, наукове спостереження тощо, акмеологічна експертиза, статистична обробка результатів емпіричного обстеження а також виявлення напрямів професійного самопроєктування.

Упродовж формувального етапу розроблено акмеологічні тренінги та спецкурс, який пройшов апробацію в експериментальній групі.

На другому констатувальному етапі здійснювалась вторинна акмеологічна експертиза.

Завершувався акмеологічний експеримент розробкою індивідуальної траєкторії саморозвитку та самовдосконалення.

На констатувальному етапі акмеологічного експерименту (як первинного, так і вторинного) здійснювалось діагностування на виявлення стану готовності майбутнього менеджера освітнього закладу до самопроєктування (діагностика професійно-важливих якостей, компетентностей, акмеологічних інваріантів).

Порівняльний аналіз результатів першого і другого констатувальних етапів акмеологічного експерименту засвідчив суттєве підвищення результатів у членів експериментальних груп, на відміну від членів контрольних груп.

За результатами дворазового діагностування здобувачів вищої освіти в експериментальній групі було зафіксовано підвищення рівня готовності майбутніх менеджерів освіти до здійснення професійно-педагогічного самопроєктування, зокрема: відпрацьовані вміння здійснювати самомоніторинг із використанням SWOT-аналізу, розробляти авторську акмеограму, проєктувати

траєкторію формування професійної готовності до здійснення професійно-педагогічного самопроекування та корегувати спроектовані заходи, оцінювати набуту готовність до самопроекування та надавати допомогу іншим. Після експерименту в експериментальній групі було зафіксовано такі результати: підвищення достатнього рівня готовності на 16,7 % (початковий результат – 3,1 %), середнього рівня досягли 49,2 % (початковий результат – 14 %), низького рівня досягли 23,1 % (початковий результат – 41,2 %), граничний рівень продемонстрували 11,0 % (початковий результат – 41,7 %).

Аналіз динаміки результатів учасників контрольних груп показав, що діагностовані якості дуже мало змінювалися.

Порівняння результатів експериментального дослідження для експериментальних і контрольних груп наочно засвідчили доцільність використовуваних під час формувального етапу акмеологічного експерименту форм, методів і засобів, а також новітніх акмесинергетичних технологій для професійного самопроекування та саморозвитку такої категорії фахівців як менеджери закладів освіти.

Суттєве покращання готовності до самопроекування учасників експериментальної групи зумовлене, на нашу думку, їхнім щирим бажанням змінюватися, саморозвиватися та самовдосконалюватися, не зупиняючись на цьому шляху. Загалом усі члени експериментальної групи після участі у формувальному етапі експерименту (проходження акмеологічного тренінгу) висловили позитивне враження від нього.

Під час прогностичного етапу кожен учасник експерименту спираючись на інформацію, отриману на попередніх етапах, і користуючись консультативною допомогою тренера-акмеолога, розробляв власну індивідуальну траєкторію самореалізації.

Висновки. Результати акмеологічного експерименту засвідчили суттєве підвищення стану готовності майбутніх менеджерів освітніх закладів до самопроекування у членів експериментальної групи.

На підставі здійсненого експериментального дослідження сформульовано організаційно-методичні рекомендації щодо розвитку готовності майбутніх менеджерів освіти до професійного самопроекування та самореалізації.

Література

Гладкова В. М., Пожарський С. Д. *Основи акмеології*: Підручник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 320 с.

Гладкова В. М. *Професійне самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів: акмеологічні основи: Монографія*. Київ: Освіта України, 2013. 350 с.

Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття: монографія /за заг. ред. В.М. Гладкової, С.Д. Пожарського. К.: Інтерсеріс, 2019. 206 с.

Empirical study of the readiness state of the future managers of an educational institution for self-projecting

Ding Yujing²

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

The article reveals the essence and structure of the acmeological experiment and presents the results of empirical research related to the readiness state demonstrated by the future managers of educational institutions for self-projecting and further self-realization. In the process of empirical research, the author's questionnaire was developed to determine the degree of education manager's readiness for self-projecting; the respondents of the control and experimental groups were selected; the respondents were questioned; the results of the experiment were processed; the organizational and methodological recommendations aimed at facilitating the development of the readiness of the future education managers for self-projecting were elaborated basing on the experiment results.

In order to develop the readiness of managers of educational institutions for self-projecting, a special course «Self-projecting as a way to develop the professional competence of educational managers» has been elaborated, which has been tested in the educational process aimed at training Master course

² *Post-graduate Student of Educational Management and Public Administration Department at the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"*

students who obtain their education according to the educational and professional program «Management of an educational institution». This special course was tested during the acmeological experiment. The formation of the abilities to use the self-projecting mechanism for developing the professional competence of an education manager as well as to fulfil the individual plan aimed at developing the professional competence of an education manager in the form of an individual trajectory of self-development and self-improvement are the main results got after mastering the special course.

The results of the acmeological experiment showed a significant improvement in the readiness state for self-projecting demonstrated by the future managers of educational institutions who represented the experimental group.

Based on the conducted experimental research, the organizational and methodological recommendations aimed at facilitating the development of the readiness of the future education managers for professional self-projecting and self-realization have been elaborated.

Keywords: acmeological experiment, readiness, empirical research, manager of an educational institution, self-projecting.

References

Gladkova, V.M. & Pozharsky, S.D. (2007) *Osnovy akmeologii [Fundamentals of acmeology]*. Lviv: Novyi Svit-2000 [in Ukrainian].

Gladkova, V.M. (2013) *Profesiine samovdoskonannia menedzheriv vyshchych navchal'nyh zakladiv: akmeolohichni osnovy [Professional self-improvement of university managers: acmeological foundations]*. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].

Gladkova, V.M. & Pozharsky, S.D. (Ed.). (2019). *Fundamental'na akmeologiya – nauka XXI stolittya [Fundamental acmeology is the science of the 21st century]*. K.: Interseris, (pp. 206). [in Ukrainian].

Accepted: November 25, 2019

